

1972 : Happy new year = Glückliches Neujahr = Bonne nouvelle année : [calendar] / [edited by Lajos Vörösházy ; contributor József Antall].

Contributors

Vörösházy, Lajos.
Antall, József.

Publication/Creation

[Budapest?] : [publisher not identified], [1971]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mvza48be>

License and attribution

Conditions of use: it is possible this item is protected by copyright and/or related rights. You are free to use this item in any way that is permitted by the copyright and related rights legislation that applies to your use. For other uses you need to obtain permission from the rights-holder(s).

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Wir Endes benannte eines kunstreichen Hauptmittels im Königreich Hun-
 garn examinierte und approbirte bürgerliche Chirurgi der königl. freyen Hauptstadt Ofen in Niederun-
 garn, bekennen und thun kund hiemit vor Jedermann; Kraft dieser Attestation, daß Verweiser *Anton Bernitsch*
 gebürtig von *Butecha* und *San. Reveses Comitat* bey dem ehrengeachteten und kunstreis-
 chen Herrn *Carl Malij* laut unseren von S. K. K. apostol. Majestät allergnädigst ertheilten Privilegien
 auf drey Jahre lang in die Lehre aufgenommen und eingeschrieben worden; Und da derselbe diese Zeit gebührend vollendet, diese Kunst
 auch zu erlernen sich nicht nur allein möglichst bestieffen, sondern auch gegen jedermänniglich dergestalten, wie es einem ehrliebenden Dis-
 cipel geziemet, gebühret, und wohl anstehet, fleißig, getreu, willig und gehorsam sich verhalten, nach Erstrückung seiner Lehrjahre von
 obbesagtem allhiesigen Hauptmittel an Endgesetzten Dato behörig examiniert, und frey gesprochen worden. Zu dessen mehrerer Urkund
 und Bekräftigung ist ihm diese Lehrattestation von einem kunstreichen Hauptmittel mit dem gewöhnlichen kleinen Mittelsinseigel verfers-
 tigte ertheilet worden. Gegeben in Ofen, den *15ten Febr. 1787.*

*N. N. Haupt und Leibarzt
 Sanit. Raths Cronm.*

1972

*Happy New Year
 Glückliches Neujahr
 Bonne Nouvelle Année*

Map Cabinet

Hier Endes benannte eines kunstreichen Hauptmittels im Königreich Hungarn examinirte und approbirte bürgerliche Chirurgi der konigl. freyen Hauptstadt Ofen in Niederrungarn, bekennen und thun kund hiemit vor Jedermann; Kraft dieser Attestation, daß Vorweiser *Anton Cornilisch* gebürtig von *Sutcha im San. Hevesz Comitat* bey dem ehrengeachteten und kunstreichen Herrn *Carl Malij* laut unsern von J. K. apostol. Majestät allergnädigst ertheilten Privilegien auf drey Jahre lang in die Lehre aufgenommen und eingeschrieben worden; Und da derselbe diese Zeit gebührend vollendet, diese Kunst auch zu erlernen sich nicht nur allein möglichst bestreuet, sondern auch gegen jedermänniglich dergestalten, wie es einem ehrliebenden Discipel geziemet, gebühret, und wohl amtschet, fleißig, getreu, willig und gehorsam sich verhalten, nach Exiraktion seiner Lehrjahre von obbesagtem allhiefigen Hauptmittel an Endgesetzten Dato behdrißig examiniret, und frey gesprochen worden. Zu dessen mehrerer Urkund und Bekräftigung ist ihm diese Lehrattestation von einem kunstreichen Hauptmittel mit dem gewöhnlichen kleinen Mitteldinseigel verfertigte ertheilet worden. Begeben in Ofen, den *10ten Febr. 1787.*

*N. N. Ober und unter
Seniör Paul Cronisch*

Lettre d'artisanat de chirurgien **ANTOINE CSERNITSEK** (avec un panorama de Buda)
Buda, le 13 février 1787.
46,5 x 36 cm. Cote 65.94.1. du Musée et de la Bibliothèque d'histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

La médecine interne et la chirurgie se sont différenciées après Galène, mais la chirurgie ne devient une partie équivalente de la science médicale qu'au 19e siècle.

La Faculté de médecine fondée en 1789 à Nagyszombat (prédécesseur de l'Université de la Médecine Semmelweis à Budapest) marque la fondation de la formation moderne des médecins hongrois. Avant la formation au niveau universitaire (pendant quelques temps parallèlement avec celle-ci) les chirurgiens, les barbiers réunis en corps de métier jouèrent un rôle important. Les corporations des chirurgiens — comme ceux des autres métiers — fonctionnaient en Hongrie depuis le 16e siècle étant aussi des cadres de la formation. Le jeune homme obtenant ses lettres d'artisanat avait fait son apprentissage chez Carl (Charles) Maty, célèbre chirurgien de Buda et il a pu emporter l'image du château royal entouré de la ville portrétisée à cette époque.

Freibrief des Chirurgen **ANTON CSERNITSEK** (mit einer Ansicht von Buda)
Buda, 13. Februar 1787.

46,5 x 36 cm. Sign. 65.94.1. des Medizingeschichtlichen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

Die innere Heilkunde und die Chirurgie trennten sich nach Galenus, die Chirurgie wurde erst um die Mitte des 19. Jahrhunderts ein selbständiges Teilgebiet der Medizin.

Die Grundlage der neuzeitlichen ungarischen Arztzubereitung wurde 1789 mit der Gründung einer Medizinischen Fakultät an der Universität von Nagyszombat (eine Rechtsvorgängerin der Budapest Medizinischen Universität „Semmelweis“) geschaffen. Vor der Arztzubereitung in Mähren (eine Zeit lang parallel damit) spielten die in Zunftform organisierten Barbierchirurgen und Wundärzte eine beträchtliche Rolle. Ähnlich den anderen Gewerbebetrieben gab es in Ungarn seit dem 16. Jahrhundert Chirurgenzünfte, in deren Rahmen auch die Ausbildung vor sich ging. Der junge Mann, der diesen Freibrief erwirben hat, war in der Lehre bei Carl Maty, einem berühmten Budäer Wundarzt; er konnte die Abbildung der königlichen Burg an der umliegenden Stadt, die in dem Stich festgehalten wurden, mitnehmen.

CSERNITSEK ANTAL sebészeti mestertelvével (Buda látképevel)
Buda, 1787. február 13.
46,5 x 36 cm. Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum és Könyvtár.
65.94.1. ltsz.

A belorvoslás és a sebészet Galenus után elvált egymástól, és a chirurgia csak a XIX. század közepéig vált az orvostudomány egyenrangú részévé. Az újpesti magyar orvosképzés alapját az 1789-ben létesített magyarországi orvos-felnevelő (a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyletnek jogelődje) jelentették. Az egykori szász orvosképzés elődei (egy ideig vele párhuzamosan) igen nagy szerepe volt a csehországi stájerországi barborszabóknak, sebészeknek. Nagyszombatban a XVI. századtól kezdve már működtek — a szász igazságtételekkel hasonlóan — sebészeti, személyes a kiképzésnek is kereteket szolgáltató, a híres budai sebészorvos, Maty Károlytól munkáját a szabóállásból (fogóállásból) szerző ifjú, aki magánál vettette a meglévő mestertelvének kinyitási vár és a körülvetett állásállásának vázrajza képe.

Выпускной грамота хирурга **АНТАЛЬ ЧЕРНИЧЕКА** (с видом на Буда)
Буда, 13 февраля 1787 г.

46,5 x 36 cm. Учетный номер 65.94.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Внутренняя медицина и хирургия отделились друг от друга после Галена, но хирургия, как равноправная медицинская наука была признана только в середине XIX века. Основой для современного венгерского медицинского обучения явилась создание медицинского факультета в Нагyszомбат 1789 году (предшественник Вуцештского Медицинского Института им. Семmelweis). До введения университетского медицинского обучения (в течение некоторого времени параллельно с этим) большую роль играли сгруппированные в цехи цирюльничьи-барберы и хирурги. В Венгрии, начиная с XVI века, параллельно другим ремеслам работали хирургические цехи, где проводилось, также и обучение специалистов. Юноша, получивший выпускную грамоту, на которой было увековечено королевское замечание и портрет города, был учеником известного будапештского хирурга, Карла Матю.

Surgeon Certificate of **ANTAL CSERNITSEK** (with a view of Buda)
Buda, 13 February 1787.
46.5 x 36 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 65.94.1.

After Galen surgery broke away from medicine and became an accepted part of medical science only in the middle of the 19th century. The medical faculty of Nagyszombat (founded in 1789), legal predecessor of the Semmelweis Medical University of Budapest served as basis for modern medical training in Hungary. Before the beginning of organized university medical training and for a time parallel with it the surgeons organized into guilds played a great part in public health. These guilds of surgeons were practicing medicine in Hungary from the beginning of the 16th century similarly to other trades and gave frame to training as well.

This young man acquiring the certificate presented here, served his apprenticeship with Károly Maty, the famous surgeon at Buda and he was allowed to take along the engraving, showing the Buda-castle and the surrounding city.

Édité by
LÁJOS VÖRÖSHÁZY
Comédiateur
DR. JOZSEF ANTALL
Digne by
DR. GÁBOR VITAY
MEDICINA — 34 39
PÉNZJEGYNYOMDA — 1987

GEDEON RICHTER

NOS PAULUS TARTZALI CHEMIA,
 PASTER, CETERI QVE EIVSDEM ARTIS CHIRUR.,
 SOCIETATE MATHIASI KECSKEIENSIS.

Viamus pro memoria, tenore praesentium
 significantes, quibus expediti vniuersis quos exhibitor praesentium Indufriosus Iuuenis SEMEL KATSEI tres tyrocinii
 anni amicos probe honeste et fideliter transegerit, apud prudentem ac circumspetum PASTOREM PANKOFIY (hic nostrae com-
 munitatis, quibus impetis et transactis coram nobis manumissus est. Juxta etiam usitatam ac approbatam (hic nostrae consue-
 tudinem peculium Confraternitatis fructu suo potari non cupat, nisi in hoc eodemque Opido Kecskeniensis, sub Decanatu pro-
 dentis et honesti Iuuenis SEMEL KATSEI praesentibus aliis conuiciis, nomine PASTORIS PANKOFIY PASTORIS SEMEL
 KATSEI SOCIETATIS MATHIASI KECSKEIENSIS debito modo praestitit eundem que tandem ab omni seruitute tyroci-
 nii liberam ac expeditum factum fecimus. Ea propter vniuersis ac singulis Domnos cuiuscumque Status gradus dignitatis tam
 in Hungaria quam in aliis quibuslibet Regnis et Prouinciis existentes ad quos praenominatus SEMEL KATSEI peruenit
 artemque suam Chirurgicam exercere voluerit rogandos duximus quatenus eundem tanquam fidelem honestum et in-
 dusiosum Iuuenem SEMEL KATSEI commendamus et acceptabilem fieri cupimus, ut in eorum Quam loci
 etatem, spatio annis, auctoritate, ac valeant, partem e conuenio a nobis expectaturi in tyrocinis suis iam ex missis
 vel deinceps ex missis beneficiis ac compensationem. In cuius rei maiorem fidem praesentes litteras nostras instrumentales et
 sigillo nostro signati (hic roboratae) danda, et exhibenda esse iurimus. Praesentibus autem positi, exhibenti, respectibus
 Darf Kecskenis. 1755 Die 26. Martii.

SUNDAY BÖKFESTEN SONNTAG DIMANCHE	MONDAY ПОНЕДЕЛЬНИК MONTAG LUNDI	TUESDAY BTOPHX DIENSTAG MARTI	WEDNESDAY СРЕДА MITTWOCHE MERCREDI	THURSDAY NETEPY DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY ПЯТНИЦА FREITAG VENERDI	SATURDAY СЯБОТА SAMSTAG SAMEDI
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Lettres d'artisan de chirurgien **SAMUEL KINTSES**
Kecskemét, le 26 mars 1735.
37,5 x 24,5 cm. Cote 65.109.1, de Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine
Semmelweis à Budapest.

D'après les lettres d'artisan manuscrites et agrémentées de dessins à main levée ce jeune homme avait été en apprentissage chez *François (François) Penkay*, membre de la corporation. La ville de Kecskemét fut caractérisée ensuite longtemps par des voyageurs comme une bourgade située près de la grand-route vers Szeged, au milieu de la prairie (terre hongroise) abondamment défrichée dans les habitats vivants en premier lieu de moutage de bétail, puis de production fruitière. En dehors des tailleurs de maroquin de passe, des chapeliers et des autres professionnels nous y trouvons aussi les chirurgiens. La formation de ceux-ci aux premiers siècles un niveau très bas. Cependant avant l'émigration des artisans étrangers (à la fin du 17e siècle) il y avait plusieurs personnes instruites qui ont embrassé cette carrière. Le *Comte Fencs (François) Esterházy* ne se gênait pas encore en 1741 pour ajouter à ses autres titres celui d'un « maître perpétuel et principal de la corporation » des barbiers-chirurgiens de la ville de Pépa.

Freibrief des Chirurgen **SAMUEL KINTSES**
Kecskemét, 26. März 1735.
37,5 x 24,5 cm. Sign. 65.109.1, des Medizingeschichtlichen Museums und der Bibliothek
„Semmelweis“ Budapest.

Laut dem handschriftlichen und handverzierten Freibrief war der Junge bei dem Zunftmitglied *François (François) Penkay* in der Lehre gewesen. Die Reisenden bezeichnen die Stadt Kecskemét noch lange als einen an der Landstrasse nach Szeged, inmitten einer ausgedehnten, sandigen Puszta liegenden Marktort, dessen Einwohner sich vor allem mit Viehzucht, später mit Obstbau beschäftigten. Neben Schneidern von ungarischen Bauernmänteln, Heilmachern und anderen Gewerbetreibenden finden wir dort auch Chirurgen vor. In dem ersten Jahrhundert stand die Chirurgenausbildung auf ziemlich niedrigem Niveau. Meistens wurden auch viele Adlige diese Laufbahn gewählt, allerdings gegen Ende des 17. Jahrhunderts, also bevor ausländische Chirurgen und auch andere Gewerbetreibende einwanderten. Graf *Fencs (François) Esterházy* schämte sich noch im Jahre 1741 nicht, seinen anderen Titeln auch jenen eines „unverwährenden Hauptmanns“ der Zunft der Barbierchirurgen der Stadt Pépa beizufügen.

KINTSES SAMUEL sebészeti mesterséget
Kecskemét, 1735. március 26.
37,5 x 24,5 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár.
65.109.1. sz.

A kézirati írott és díszített szabadslevele szerint *Penkay Fencs* céhség mellett inaszkodott az ifjú. A város még sokig egy jellemzően az ország, mint a Szeged felé vezető országúton mentén, a nagy kiterjedésű homokos puszták közepén álló településnek, amelynek lakói elsősorban állattenyésztéssel, később pedig gyümölcsösökkel foglalkoztak. Mellette a szabókat, kőműveseket és más iparűzőket mellett ott találjuk a sebészeket is. Képzésük az első századokban igen alacsony színvonalú volt. Ugyanakkor a kultúrát iparosok beköltözésével élénk (XVII. sz. végén) igen sok nemesember is erre a pályára állt magán. Graf *Esterházy Fencs*, még 1741-ben sem szégyellte odairá tölteni címeként, hogy Pépa város borbélysejtséje céhségének „örökös főkapitányosa”.

Выписка грамоты хирурга **САМУЭЛЬ КИНЦЕС**
Кекекмет, 26 марта 1735 г.
37,5 x 24,5 см. Учетный номер 65.109.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Согласно от руки написанной и разрисованной грамоте, юноша являлся учеником при этом *Франце Пенкае*. В течение долгих времени, проезжающие через город Кекекмет характеризовали его, как оживленную торговую станцию на пути в Сегед, расположенной поперек широкой раскочкленной песчаной степи, жители которой, в первую очередь, жили за счет скотоводства. Наряду с портными, швейцарскими и другими ремесленниками мы там могли встретить также и лекарей-хирургов. Обучение хирурга в первых столетиях, находилось на весьма низком уровне. В то же время, ещё до переселения иностранных ремесленников (к концу XVII века), очень многие представители высшего класса поощряли себе эту же профессию. Граф *Фенс Эстерházy* ещё в 1741 году не стеснялся приписывать к своим титулам, что город Пэпа является также главным мастером лекаря-хирургического цеха.

Surgeon Certificate of **SAMUEL KINTSES**
Kecskemét, 26 March 1735.
37,5 x 24,5 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 65.109.1.

According to the hand-written and well-decorated certificate the young man was the apprentice of *Fencs Penkay*, a guild-member. For a long time travellers described the town as a country settlement along the road leading towards Szeged, standing in the middle of a vast, sandy levelled plain. Its inhabitants were living by stock-breeding, later by fruit-growing. Beside the tail-makers, haters and other craftsmen we find there the surgeons too. The training of these surgeons was on a low level at first. At the same time, before the settling of foreign craftsmen at the end of the 17th century many noblemen, too, adopted this profession. For instance Count *Fencs Esterházy* in 1741 proudly added to his many other titles that he was chief guild-master for life of the surgeons in the country town of Pépa.

ad

IN PRIVILEGIATO
OPIDO LEVA EXISTENTES ET
Constituti Artis et Professionis Chirurgis infra scripti collegiati

Magistri damus promemoria quibus scire congruit quod providus Dominus Johannes Tittel Magister et Con-
siliarius nobiscum Nobili Juvene Francisco atq; Josepho De Hentaller, quam ille ante omnium numerum in Conspectum et Principium
suscepit, personaliter comparando se iure tenorem Legum nostrarum in Arte et Professione hac Chirurgica et parvis Facultate donec Trevinij omnes Tres
non compleret, vivere se fideliter informaverit, atque nisi completis etiam pronunciamus, qualiter iam liber pronuntiatum se more consueto huius Artificij et Prof-
sionis nostre capessendi uberioris experientiae gratia impetrata prius a nobis licentia ab hinc alienis Litis et Gravibus invere atq; peragrare curavit, que
promissio et Respectu juri spera mentionatus Johannes Tittel se instituit, quatenus antelato honesto Nobili Juvene Francisco atq; Josepho Hentaller, quod
hactenus contubernij nostri Collegio sigillo munito elapsi non gravemur Testimoniales, cuius non equali petitione dempsim memoratum honestum Nobili-
tem Juvenem Franciscum atq; Josephum Hentaller ob praestaram Trevinij sui, tum Magistri eius, quam et nobis exhibuit obedientiam omnibus et singulis
ad quoscunque eundem pervenire, conligeret, presentium contubernij Cynigeri u... etiam atque etiam amonemus, rogantes ut amatus illius in omnibus part-
ibus veneri consentas in quibus nos recipere offerimus nostram promissionem Leva-
talem Testimoniales (Caeae nostrae usitate Sigillo roborata, et conf...
Valgo Jans Lihia ystum / Intra mensem natiq; d'us receptum, iis
memerato Nobili Francisco atq; Josepho De Hentaller
atum in Privilegiato Opido Leva, Die 10 July Anno 1770.
Andreas Daranoff (Caeae Magister
Joannes Tittel (Caeae Mester

SUNDAY ВОСКРЕСЕНЬЕ SONNTAG DIMANCHE	MONDAY ПОНЕДЕЛЬНИК MONTAG LUNDI	TUESDAY ВТОРНИК DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY СРЕДА MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY ЧЕТВЕРГ DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY ПЯТНИЦА FREITAG VENDREDI	SATURDAY СУББОТА SAMSTAG SAMEDI
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29				

Lettres d'artisanat du chirurgien **FRANCISCUS JOSEPHUS DE HENTALLER**
(François Joseph de H.)
Léva, le 10 juillet 1770.
54 x 37,7 cm. Cote 45.118.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

La ville la plus peuplée de l'ancien comitat de Bars, Léva abritait un grand nombre de professionnels. Le certificat manuscrit agrémenté de dessins à main levée fut scellé par un sceau plaqué très beaux représentations des instruments chirurgicaux et d'extraction de dents et signé par *Andreas (André) Dörnyei*, maître et *Joannes (Jean) Tsch*, grand maître. L'histoire de la civilisation hongroise a enregistré beaucoup de dates sur l'activité des anciens chirurgiens et de leurs exploits. Des accusations de l'ivrognerie ont été fréquemment lancées contre eux, cette passion étant considérée même à la malice des barbiers. Même au prince polonais Sigismond est arrivé à Buda d'avoir attendu en vain dans le bain le barbier, parce que celui-ci avait été enivré. Le Conseil de Lieutenant pour la Hongrie a interdit par un ordre de 1785 les chirurgiens incompétents de leur profession.

Freihrief des Chirurgen **FRANCISCUS JOSEPHUS DE HENTALLER**
(Franz Joseph v. Hentschler)
Léva, 10. Juli 1770.
54 x 37,7 cm. Sign. 45.118.1. des Maßlingsgeschichtlichen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

In Léva, der größten Stadt der einstigen Komitats Bars waren sehr viele Gewerbetreibenden ansässig. Auf diesem handschriftlichen und handgemalten Freihrief haben der Zahnmeister *Andreas Dörnyei* und der Grossmeister *Joannes Tsch* mit einem sehr schönen — chirurgische und zahnmédizinische Instrumente darstellenden — Siegel bestätigt, dass der belirnte junge Geselle sein Studium und seine Praxis absolviert hatte. In der ungarischen Kulturgeschichte finden wir zahlreiche Angaben über die Tätigkeit und Leistungen der Chirurgen. Das öfters wurden sie wegen Trunkenheit angeklagt, die man gleichsam für eine „Barbierkrankheit“ hielt. Es kam auch bei so vornehmen Leuten, wie dem polnischen Prinz Sigismund vor, dass er in einem Budaer Bad vergeblich auf den Barbier wartete, da dieser betrunken war. Der Rat der Statthalterei Ungarns verbot im Jahre 1785 durch eine Verordnung unqualifizierte Chirurgen der Ausübung ihrer Profession.

HENTALLER FERENC JÓZSEF sebészeti szabólevelés
Léva, 1770. július 10.
54 x 37,7 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár.
45.118.1. hsz.

A régi Bars megye legnépesebb városa igen sok igazosnak adott orvost. A kézi festésű szabadlevelés a szorongó kézzel bizonyítványon igen szép — sebészeti és fogászati eszközökkel ábrázolt — pecséttel igazolták a szabólevelés legény tanúmányát és gyakorolták Dörnyei András céhmeester és Tsch János ügyvezető.
A magyar művelődéstörténet sok adatot jegyez fel a régi orvosok munkásságáról és viselt dolgairól. Sokszor verődött fel az ivásosság vádja ellenük, amit egészen „barbelybetegségnek” tartottak. Még olyan előkelőségeknél, mint Zsigmond lengyel herceggel is megemelt Budán, hogy hiába várt a barbelyt a fürdőben; a barbelyt ugyanis régebb volt. A Helytartótanács 1785-ben rendelteti tilosra az azokkal szabólevelés a gyakorlását.

Выписка грамоты хирурга **ФЕРЕНЦ ЙОЖЕФ ГЕНТАЛЛЕР**
Лева, 10 июля 1770 г.
54 x 37,7 см. Учетный номер 45.118.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Этот наиболее населенный город старинной области Барс, дол причел очень много ремесленников. На живописно разрисованном и колдованном от руки отпечатке, сделаный мастер *Андрей Дорней* и мастер-гильд *Иоанн Тsch* равноценно изображением и печатью своему выпустившему своей очень красивой печати, на которой изображены хирургические и зуборемонтные инструменты.
Венгерская история сохранила много данных о работе и поведении прежних хирургов. Они неоднократно обвинялись в пьянстве, что считалось прямо-таки болезнью именованной „барбильной болезнью”. Даже с таким высокопоставленным представителем, как польский принц *Жигмунд*, произошел такой случай, что он напрасно ждал в более царском бани, который не явился, потому что был пьян. А в 1785 году Местный Совет вынес решение, по которому запрещался допуск пьяных хирургов к работе.

Surgeon Certificate of **FERENC JÓZSEF HENTALLER**
Léva, 10 July 1770.
54 x 37,7 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 45.118.1.

The thickly populated town of the one-time Bars County gave home to many craftsmen. The hand-painted and well-ornamented certificate bears a seal which shows fine illustrations of surgical and extracting forceps, attesting the well-finished studies and practice of the graduating assistant by father-master *Joannes Tsch* and guild-master *András Dörnyei*. The Hungarian history of culture registered many data on the activity and past of the old surgeons. They were accused many times for alcoholism, which was regarded directly as a disease of surgeons. It happened so such a notability as the Polish Prince *Sigismund* at Buda, that he was waiting in vain for his surgeon in the bath, because he was totally drunk. The Lieutenantcy forbid by an order in 1785 the practicing of hard drinking surgeons.

ad

OS. N. N. PER INCLYTAM CAESAREO

Regiam Facultatem Medicam Tyrnaviensem legitime examinati, & approbati Chirurgiae Magistri, damus pro memoria tenore presentium significantes quibus expedit, universis quod exhibitor presentium Industriosus, et examine indolis Juvenis JOSEPHVS KZIFFAS Hungarus, ex Possessione Vaght-Dobterez J. Cottui Trencsiniensi ingratiata oriundus determinatos Tyrocinij sui annos probe, et Fideliter apud Prudentem ac Circumspectum Dominum Paulum Egedi, utpote Congratialem nostrum Chirurgiae Magistrum, in Libera hac Regia, que Civitate Tyrnaviense Anno, et die infrascriptis transegerit, et adimpleverit: Quibus adimpletis ad Gratiam nostram supplicet Comparuat, quatenus eundem ab ulteriori servitute Tyrocinij Libera pronunciamus, nos itaque justa petitioni ejus differre volentes eundem in presentia Spectabilis, ac Expertissimi Domini JOSEPHVS Hilg de Hilgenburg S. S. Caes. Regia, et Apost. Majestatis Consiliarij, nec non suppressa te Citis hujus Physici ordinarii, è rudimentis Chirurgiae diligenter tentavimus, et Examinavimus, siquidem vero praementionatus JOSEPHVS KZIFFAS in his omnibus diligentem, artis que suae quantid Tyrone expedit, sat gnarum, se conam nobis exhibuisset, omnique petito satisfecisset, eundem a Chirurgia Tyrocinio absolvimus, et expeditum, facimus. Expropter Universos, et Singulos D. D. Artis Chirurgicae magistros ubicunque locorum degentes, et Comorantes, ad quos videlicet eundem JOSEPHVM KZIFFAS pervenire Contigerit, rogandos duximus, quatenus eum, tanquam Juvenem fidelem, ac industriasum Civino grato suscipiant, affectu que suo prosequantur, non intermissuri nos quoque è Converso erga Dominationes, et similibus Entesandam gratitudinis promptitudinem. In cujus rei majorem fidem presentes Litteras nostras Testimoniales majori manu, que nostrarum subscriptione reboratas claudas ei duximus, et Concedendas. Datum in Libera Anno Millesimo Septingentesimo, Septuagesimo, Septimo die Quarta Mensis Novembris

Franc. Hofsmayr

Paulus Egedi
S. S. Senior Magi.

SUNDAY SÖKREPEHNÉ SONNTAG DIMANCHE	MONDAY PÖNEDÉLNÉK MONTAG LUNDI	TUESDAY TÖRÖNK DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY CSÉKA MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY TETSEK DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY PÉTHÉLLA FREITAG VENDREDI	SATURDAY CSÜGÖTA SAMTAG SAMEDI
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Lettres d'artisanat du chirurgien **JOSEPHUS KULIFFAI (JOSEPH K.)**
 Nagyszombat, 4 novembre 1777.
 47 x 32,5 cm. Cote 45.103.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine
 Semmelweis à Budapest.

Nagyszombat fut nommé autrefois de ses églises, ses institutions ecclésiastiques la « petite Rome ». Le cardinal Pápai Péter fonda dans cette ville en 1635 le précurseur de l'Université de Budapest et c'est en 1769 que la reine Marie Thérèse l'accomplit par une faculté de médecine. Si nous recensons tous ceux qui exerçaient une profession médicale dans cette ville comptant plusieurs mille habitants, nous y trouvons en 1762 les suivants : 1 physicien, 3 médecins praticiens, 1 pharmacien, 1 sage-femme et 3 chirurgiens. Ce sont des maîtres-chirurgiens examinés par la faculté de médecine à Nagyszombat, membres du corps des chirurgiens qui ont obtenu les lettres d'artisanat, celles-ci donnent la preuve de l'apprentissage fait par Kuliffai chez le maître de chirurgie, Paulus (Paul) Egredi. En ce temps-là des chirurgiens plus instruits ont quitté les mains des maîtres. On a pué plusieurs fois la question de la séparation du métier de chirurgien de celui de la couture, mais cela allait très difficilement. A Pest, on ne peut pas gagner la situation d'un chirurgien de la ville qui ne possède pas une boutique de couture, même au commencement du 19e siècle.

Freibrief des Chirurgen **JOSEPHUS KULIFFAI**
 Nagyszombat (Tyrnau), 4. November 1777.
 47 x 32,5 cm. Sign. 45.103.1. des Medizingeschichtlichen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

Nagyszombat wurde einer wegen seiner Kirchen und kirchlichen Institutionen „Klein-Rom“ genannt. Kardinal Peter Pápai gründete hier im Jahre 1635 eine Universität (die Vorgängerin der Budapest-Universität), die Maria Theresia 1769 durch eine Medizinische Fakultät ergänzte hat. Zählen wir die Personen, die 1762 in der damals mehrere tausend Einwohner habenden Stadt einen medizinischen Beruf ausübten zusammen, so ergibt sich folgendes Resultat: 1 Stadtphysikus, 2 praktizierende Ärzte, 1 Apotheker, 3 Hebammen und 3 Chirurgen. Den Freibrief, der Kuliffai seine beim Chirurgenmeister Paulus Egredi verbrachte Lehrzeit bestätigte, haben Chirurgenmeister, Mitglieder der Chirurgenzunft ausgestellt, die ihr Examen an der Medizinischen Fakultät von Nagyszombat bestanden hatten. Von nun an kamen gebildeter Chirurgen aus der Lehre der guten Meister hervor. Der Gedanke an eine Trennung des Chirurgenberufes vom Barbierzunft tauchte mehrmals auf, konnte aber nur sehr schwer realisiert werden. In Pest lässt es sich zu Beginn des 19. Jahrhunderts, dass „die städtische Chirurgenzunft keiner erworben kann, der nicht eine Barbierwerkstatt besitzt“.

KULIFFAI JÓZSEF sebészeti mestertelvény
 Nagyszombat, 1777. november 4.
 47 x 32,5 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár.
 45.103.1. ltv.

Nagyszombaton hívták „kis Rómának“ nevezik templonairól, egyházi intézményeiről. Péter Pápai érceplébény 1635-ben a budapesti Tudományegyetem elődjét, amelyet 1769-ben orvos karri egészített ki Maria Terézia. Ha megvizsgáljuk az egészségügyi foglalkozások számát a több ezer lakosú városban, 1762-ben a következőket találjuk: 1 városi orvos, 2 gyakorló orvos, 3 gyógyszerész, 1 baba és 3 sebész.
 A nagyszombati orvosok karri vizsgáit tett sebész-mesterek, a sebészek tagjai állították ki a mestertelvényt, amely az Egredi Pál sebész-mester mellett vizsgálati mestercé igazolta Kuliffainak. Most már lépcsősebb chirurgnak kerültek ki a jó mesterek keze alól. Sokszor felmerült a sebész-mesterség elválasztása a barbierzunftól, de ez igen nehezen ment. Pesten még a XIX. század elején „... a városi sebészintézetet el sem nyithatni olyan, kinek barbier-műhelye nincs“.

Выпускная грамота хирурга **ЙОЗЕФ КУЛИФФАЙ**
 Нагашомбат, 4 ноября 1777 г.
 47 x 32,5 см. Учетный номер 45.103.1 Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Город Нагашомбат в прошлом, благодаря его церквям и духовным учреждениям, называли «маленьким Римом». Здесь в 1635 году Пётр Пáпáшэ был основателем предшественника Будапештского Университета, который в 1769 году Мария Терезия был дополнен медицинским факультетом. Если в городе насчитывал в несколько тысяч, мы проводим подсчет занятых в области здравоохранения, то на 1762 год представляли следующие картины: 1 городской врач, 2 практикующих, 1 фармацевт, 3 фармацевт, 3 акушерки и 3 хирурга. Мэстер-хирурги, члены хирургического цеха, сдавшие на Медицинском Факультете в Нагашомбате экзамен, выдали Кулиффаи вытиснутую грамоту, которая подтверждает его успешный экзамен у мэстер-хирурга Пáл Эгредэ. В те времена уже более образованные хирурги выходящие из рук хороших мэстеров. Идеальное решение проблемы о необходимости разделения мэстерства хирурга от шрифтальца, но это произошло в начале 19-го столетия. В Пеште ещё в начале XIX века не могло быть в руке о городской хирургической цеху, если человек не имел шрифтальца цеха.

Surgeon Certificate of **JÓZSEF KULIFFAI**
 Nagyszombat, 4 November 1777.
 47 x 32.5 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
 Inventory number: 45.103.1.

Nagyszombat was once called "Little Rome" after its churches and ecclesiastical institutions. It was here that in 1635 Peter Pápai founded the predecessor of the Budapest University, which was completed later (in 1769) by Queen Maria Theresia with a medical faculty. If we count the number of people concerning with health in this town of several thousand inhabitants, we see in 1762 the following picture: one town-physician, two practicing doctors, three pharmacists, three midwives and three surgeons. The guild-masters, who had made successful examinations at the Medical Faculty, and were members of the surgeon-guild, issued this certificate, which is demonstrating the completion of apprenticeship spent by Kuliffai under the supervision of surgeon-master Pál Egredi. These surgeons were already better-trained by good masters. The question of dividing the surgeon's trade from that of the barbers was raised more than once, but it was a difficult task. Even at the beginning of the 19th century in Pest it was still a valid order "that no one can obtain a surgeon-station, if he doesn't possess a barber's shop".

**NOS LIBERÆ REGIÆQUE CIVITATIS COMAROMIENSIS
PRIVILEGIATORUM CHYRURGORUM SENIORES ET PRÆFECTI,**

Ceterisque eidem Privilegiatè Ingressis Collegis, Datus pro memoria tenore præfessionis notificantes, quibus expedit Univerſis: Quod Exhibitor præfessionum honestus ac industrius Juvencus *Josephus Mirdy Comaromiensis* tres Tyrocinii Annos probe & fideliter apud eruditum Dominum *Thomam Michalek Comaromiensis* Commorantem & degentem Gremio nostro Ingressitum Commembrum nostrum Anno 1786 transfegerit & adimpleverit, modo declaratusque Principalis Ejusdem coram Nobis Eundem in consensu Nostro præfessionem liberam pronunciat. Quibus transactis & adimpletis Gremio etiam Nostro insuita universonum ad exigentiam Privilegiatorum Benignorum Nobis per Sacratissimam Cæsareo-Regiam Apostolicam Majestatem clementer concessorum, per Eum præfessionem satisfecerit, factoque hoc, Nos quoque Eundem liberum declaraverimus, prout etiam palam & publice declaramus. Ea propter Artis Chyrurgie univèrsa Gremia, iisdemque Ingressitum Dominos Collegas in quibuscunque Regionibus, Provinciis & Ditionibus, Civitatibus, atque Oppidis, aliisque locis commorantes & degentes, ad quos videlicet Eundem præfatum *Josephum Mirdy* pervenire contigerit, rogandos esse duximus & requirendos, ut Eundem Artis Chyrurgicæ Sodalem agnoscendo tanquam fidelem & industrium bonæque intentionis & expectationis Juvenem grato animo suscipiant, teneant, affectuque suo prosequantur; paria in similibus reciprocanda promittentes officia. In cujus rei majorem fidem præfentes Nostras usuali Sigillo Gremii Nostri roboratas, & concedendas duximus Testimoniales. In præfata Libera Regiæ Civitate Comaromiensi, die *7ma Aprilis* Anno 1786.

Thomas Michalek
Senior
Michalek Paulus

SUNDAY ВОСКРЕСЕНІЕ SONNTAG DIMANCHE	MONDAY ПОНЕДЕЛНИК MONTAG LUNDI	TUESDAY ДВУПНІК DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY СРЕДА MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY ЧЕТВЕРГ DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY ПЯТНИЦА FREITAG VENDREDI	SATURDAY СЯБІТА SAMSTAG SAMEDI
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

SUNDAY DOMINICAL DOMANICH	MONDAY DINGSDAGH MONDAY LUNDI	TUESDAY DINNAGH DINNAGH MARDI	WEDNESDAY ONSDAG WEDNESDAY MERCREDI	THURSDAY DORSDAG DORSDAY JEUDI	FRIDAY FRIEDAG FRIDAY VENREDI	SATURDAY SATSDAG SATURDAY SAMEDI
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Letras d'artisanat do cirurgião **ANDREAS POEKHARDT**
Braço (Kronstadt), 14 junho 1787.
64,5 x 45 cm. Cote 65.83.1. do Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine
Somerset House à Budapest.

D'après le rituel de la fin de l'apprentissage, le compagnon de verre devait faire apporter du vin et en buvait 5-6 verres il devait prononcer des allocutions sur le roi et puis sur tout le monde jusqu'aux compagnons du corps de métier. Après ces compliments il a reçu quelques soufflets en mémoire de ses fautes qu'il avait commises. Puis on a lui offert une glace, mais on lui a retiré la chaise et il a dû pour cette gaffe faire encore une fois apporter du vin. Déjà à l'occasion de la réception de compagnon une telle beuverie fut suivie d'une réplique aussi.

Le jeune homme qui avait obtenu ses lettres d'artisanat si difficilement, sentit les en excuser à juste raison. L'image de la ville avait été dépeinte sur les toisons défilées par le corps de Braço, comme elle est servie en recommandation pour un tour de France après ce lieu blanc.

Freibrief des Chirurgen **ANDREAS POEKHARDT**
Braço (Kronstadt), 14 Juni 1787.
64,5 x 45 cm. Sign. 65.83.1. des Medizinhistorischen Museums und der Bibliothek
„Semmelweis“ Budapest.

Bei der Zeremonie der Freisprechung musste der Zeichnung Wein holen lassen und trinken er 5-6 Gläser Wein trank, Trinkprüche auf jeden ausgesprochen, angefangen vom König bis zu seinen Mitgesellen. Nach den Begrüßungen bekam der Freisprechene ein paar Ohrflagen, um ihn so an seine begangenen Schuldenverträge zu erinnern. Man bot ihm dann Platz an, zog jedoch den Stuhl weg, und für diese Ungeschicklichkeit musste er wiederum Wein holen lassen. Schon anlässlich der Gesellenwahl folgte dem Zeichnige des obern ein Ohrflage.

Mit Recht war der junge Geselle auf seinen Freibrief stolz, den er so „mühsam“ erworben hatte. Auf den von der Brauder Zunft ausgestellten Brief malte man auch die Ansicht der Stadt. Der Brief diente übrigens auch als Empfehlenschein für die Wanderschaft, die bald angedungen werden musste.

POEKHARDT ANDRÁS laborosi szabóélevele
Braço (Kronstadt), 1787. június 14.
64,5 x 45 cm. Somethewy Orvos történelmi Múzeum és Könyvtár.
65.83.1. lts.

A szabóhívás megtartásakor a tárgyalásokat bort kelfés hozatta és 5-6 pohár kiváló vörös bortot ivott és kalot mondatta — a királyt a leggyorsabban mindenkori. A kiválasztás után néhány golyós kapott az evésért, hogy ezzel az elvételért rájárja emlékeztetés. Utána helyet kínáltak, de a székét kivették alóla. Mi lehetett, ezért az ügyelődésként ismét bort kelfés hozatta. Az évárasztás már a leggyorsabban is gyakran követte az evészt is. Jéggel becsúszt még a megdöbölt az az ifjú, aki ilyen „nehéz” jötté hozta.

A város képe a levelezen a braço ról által kiválasztott levélre, amely útleveléül szolgál a vándorlásra is, amely hamarosan bekövetkezik.

Выпускная грамота **АНДРАШ ПЕКАРДТ**
Брашо (Кронштадт), 14 июня 1787 г.
64,5 x 45 см. Учетный номер 65.83.1 Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

При выпускной церемонии кандидатку стоило выпить вино и во время выпивания 5-6 стаканов вина, нужно было произносить почетные речи и похвалы, начиная с короля и кончая товарищами. После этого выпускник получал пощадку, чтоб не забывал о сделанных им проказах. Потом ему предлагали стул, который быстро уберали из-под него, и из-за этого неопытность им опять должно был стоить вино. После выпивки, чтобы и при посадке на подставку, сидел ужик. Юноша с полным правом мог гордиться своей грамотой, которая доставляла ему с точки труднее. На грамоте, являющаяся путевкой в жизнь, в которую вскоре и вступил выпускник, нанесен также и вид города.

Surgeon Certificate of **ANDRÁS POEKHARDT**
Braço (Kronstadt), 14 June 1787.
64,5 x 45 cm. Inventory number 65.83.1.

As the ceremony of qualification the aspirant was expected to send for wine and raise his glass 5-6 times toasting everybody from the king to his fellow apprentices. After the toast he got some whacks in the face to let him remember the youthful escapades. After those of he was offered a seat, but the stool was removed so he fell on the floor, then he again had to send for wine for his blunder. This drinking was followed often by massive easing too. The young guildman highly esteemed his certificate, received only after such pains. The view of the town was painted on the certificate given out by the guild of Braço for the young man to remember his home on his long journey abroad.

ad

G Endes Unterschriebener bekenne, kraft unserer Haupt-Lad zu Ofen, im ganzen Königreich Ungarn, und all neueroberten Aquisten in Niederungarn, Unfers kleinen In-siegels, samt meiner Fertigung, mit gegenwärtiger Attestation, daß *Georgius Tokar* — — gebürtig von *Ungvár* und *im Ungvárer Comitat.* — eine Zeit lang, als *5 Wochen* — vor einen Gefellen bey mir in Condition gewesen, welcher das Seinige verrichtet, und diese Zeit hindurch *stetig* *im Intenü* — — bey mir verhalten, wie es einem gebühret, und wohl anstehet. Gelanget deswegen an alle und jede respectivé, absonderlich aber an unsere examinirte und approbirte Herrn Chyrurgen, welchen diese Attestation zu lesen vorkommt, ihme *Georgium Tokar* — mit aller guten Beförderung an die Hand zu gehen: solches stehet mir gegen einen jeden hinwegzu demeriren. So gegeben in der Königlichen Haupt- und Freystadt Ofen, den *12 Julii* — Anno 1787.

Josqst Bauer
pt. Senior
Anton Hohn pt. Subsenior

Georgius Tokar
pt. Senior

SUNDAY DOMINICUM SONNTAG DIMANCHE	MONDAY DIEBENNER MONTAG LUNDI	TUESDAY DIEBENNER DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY DIEBENNER MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY DIEBENNER DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY DIEBENNER FREITAG VENREDI	SATURDAY DIEBENNER SAMSTAG SAMEDI
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Attestation d'activité professionnelle du chirurgien **GEORGIUS TOKÁR**

Buda, le 1er juillet 1787.
34 x 24,5 cm, Cote 45.90.1, du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

On avait donné aux compagnons de métier faisant leur tour de France une attestation sur leur activité développée. Sur l'attestation du compagnon d'origine hongroise, le texte des chirurgiens et écrivains de Buda avec les symboles des instruments chirurgicaux est bien en vue. L'apprenti avait travaillé quelques mois à domicile, puis il est parti à un tour de France durant 3 ans. Sortant de la maison du grand-maître, il a emporté ses lettres d'attestation vers l'embarquement du ventre de compagnon et son passaport. En voyageant, il ne lui fut permis de descendre qu'au grand-maître ou au maître de métier qui avaient lui assuré logis et aliment pour trois jours. Si on ne le pouvait pendant ce temps maître à l'ouvrage, il devait quitter la ville. Comme vaticane, on a lui donné quelques sous.

Zeugnis über die Tätigkeit des Chirurgen **GEORGIUS TOKÁR**

Buda, 1. Juli 1787.
34 x 24,5 cm, Sign. 45.90.1, des Mediengeschichtlichen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

Dem auf weite Wanderung aufbrechenden Zunftgesellen gab man ein Zeugnis über seine Tätigkeit. Auf dem Zeugnis des aus Ungarn stammenden Gesellen ist das Signil der Budai Chirurgen und Badermeister gut erkennbar. Es veranschaulicht chirurgische Instrumente. Nachdem der Geselle noch ein paar Monate zu Hause gearbeitet hatte, begab er sich auf eine 3 Jahre dauernde Wanderschaft. Er trat den Weg vom Haus des Grossmeisters an, nahm seinen Freisbrief und den Wanderbrief mit sich, auf dem bestätigt stand, dass der Gesellenbesitzer getrunken worden war. Während der Wanderung durfte man nur bei einem Grossmeister oder Zunftmeister einkehren, der 3 Tage lang für Unterkunft und Verpflegung des Gesellen sorgte. Konnte man ihm binnen dieser Zeit keine Anstellung verschaffen, musste er die Stadt verlassen. Auf den Weg bekam er einige Groschen mit.

Record of Surgical Service of **GYÖRGY TOKÁR**

Buda, 1787, July 1.
34 x 24,5 cm, Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum és Könyvtár, 45.90.1. Inv.

A messze vidékre elinduló céllagabonyokak tevékenységükéről működési bizonyítványt adtak. Az úngari születésű legény bizonyítványán jól látható a budai sebészek és fundák pecsétje, amelyen a sebészműszerek jelképeztek. A vándorlótárs csakán került sor, hogy az itas néhány hónapig még otthon dolgozzon, majd elindult a 3 esztendő vándorlótárs. Az utamester háznál indult megvaló vize szabaddal-levelet a vándorlótárs. Az előbbi már a társaságban névvel is rögzítette. Vándorlótárs kárhely csak az utamesterrel vagy a célmesterrel volt tölthető megállónak, akik három napig szállást és ételmezt biztosítottak számára. Ha ez idő alatt nem tudták munkába állítani, el kellett hagynia a várost. Útjára többet néhány krajczárt is kapott.

Attestat chirurgical **ДМЕРДЪ ТОКАР**

Buda, 1 июля 1787 г.
34 x 24,5 cm, Учетный номер 45.90.1, Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Целевым подмастерьям, отправляющимся далеко в провинцию, выдавались свидетельства на право работы. На attestate подмастерья, уроженца Унгарии, хорошо видны печати будайских хирургов и башмаков, которые выделаны, именно хирургическими приборами. В странствовании в провинцию на 3 года, ученик отправился только после того, как несколько месяцев проработал дома. В путь он отправился от дома своего отца-мастера и унес с собой выписную грамоту и attestat на право странствований, причем в грамоте были зафиксированы подписаны ипогортанского мастера. Во время странствований останавливаться разрешалось только у отца-мастера или целевых мастеров, которые в течение трех дней должны были обеспечить приютом и питанием. Если за это время выписная не могла быть обеспечена, то он обязан был оставить город. На дорогу он получил несколько крайцеров.

Record of Surgical Service of **GYÖRGY TOKÁR**

Buda, 1 July 1787.
34 x 24,5 cm, Semmelweis Medical Historical Museum and Library, Inventory number: 45.90.1.

The far away wandering guild-men were given testimonials for their services. This journeyman's certificate given to the young man born in Ungary was issued by the guild of the surgeons and bushing-men of Buda, the seal symbolizing surgical instruments. The wandering came on only after a practice of a few months at home, then the journeyman left for his itineration lasting for 3 years. He started from the house of the guild-master, taking along his certificate and documents, which verified also the fact of the common drinking. He was allowed to take up quarters and to stay only in the house of the guild-master, who gave him boarding for 3 days, if the guild couldn't find him any job during these days, he had to leave the town. He got some money too for the further journey.

ad

N O S I N P R I

VILEGIATO OPPIDO WESZPRIMINSI COMMORANTES ET DE

gentia Collegii Chyrurgorum Seniores et Praefecti Cacteri que Eodem ingremiali Magistri, Damas pro
 Memoria Seniore Praesentium Koufiantes, quibus expediti Universis, Quod Exhibitor Praesentium Nobilis ac Industrius,
 Juuvenis **PAULUS CSIKASZ** ex Oppido Weszprimiensi Inchyto Comuauu Regniis huiusdem adiacente Czuntus Tres
 Tyracini Annos probe et fideliter apud Nobilem ac Circumspectum Dominum **Gabrielem Kantor**, Magistrum in Prævi,
 Regiae Oppido Weszprimiensi degentem Anno modo Currente 1789 transiit, et adimpleverit modo declaratus que Principalis
 huiusdem coram Nobis eundem in Consensu Nobis praesentando Liberum pronunciaverit, quibus transactis, et adimpleto Collegio etiam
 Nostro inuisti Benigni Cahalo Privilegio Nostri per Sacratissimam Cathares Regiam, et Apostolicam Majestatem Clementer exten
 dau Henrich VIII Lile Sais Specie, facti que hoc eundem Liberum declaraverimus, prout eam palam et publice declaramus, Ea
 propter univervia actis Chyrurgica Collegia, et Consubernia, huiusdemque ingremios Dominos Magistros Collegas in quibuscunque Re
 gionibus, Provinciis, et Ducatibus Civitatibus, atque Oppidis Commorantes, et degentes, ad quos videret eundem praefatum Nobilem
 Chyvenem **Zaulum Csikasz** pervenire Contigerit cogandos esse duximus et acquirendos ut eundem Actis Chyrurgica Clodalem
 agnoscerent tanquam fidelem, industrium bonaque intentione, et exspectationis Juvenem quod animo suscipiant
 beneant, affectuque suo prosequantur, paria in scribitis Reipr
 Praenunc Nostri non alioquin Collegio Nostri obsequas dandas duxi
 do Weszprimiensi die 28° Septembris Anno Millesimo septu
 no de quaginta

Josephus Wenzel p. t. Senior.
 Gabriel Kantor: 1789

SUNDAY BÖCKFESTEN SONNTAG DIMANCHE	MONDAY DÖNNESTÄG MONTAG LUNDI	TUESDAY STÖPPIA DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY CSÉSA MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY NETTEFF DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY DÖNNHUPA FREITAG VENDREDI	SATURDAY CSÉBOTA SAMTAG SAMEDI
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Seiner Röm. Kaiſ. Königl. Apoſtol. Majestät Hofrath, des Röm. ſchen Reichs Ritter, Lehnsherr zu Carpiano in der öſterreichiſchen Lombardie, wirklicher Chirurgen und d. K. K. Armee Protouchirurgus, der Chirurgie Doctor Director der k. k. Joſephinischen chirurgiſchen Akademie und des Studienweſens alda, aller militäriſchen Hofchirurgen, der ſoſſenigen deutſchen Leibgarde erſter Chirurgus, des röm. Kaiſ. Apoſtol. Hofchirurgen zu Carpiano, der chirurgiſchen Collegium zu Montpellier, des röm. Kaiſ. Apoſtol. Hofchirurgen zu Bologna, Modena und Florenz Mitglied, nicht minder der k. k. Armee Hofchirurgen von Laibachen Künſte zu Wien Ehrenmitglied bezuget lautet, daß

Lettres d'artsans de chirurgien **PAULUS CSIKÁSZ**
 Veszprém, le 28 septembre 1780.
 52,5 x 37,5 cm. Cote 65.72.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.
 L'attestation manuscrite est dépeinte à main levée respire l'atmosphère caractéristique du temps, même dans son style provincial. Le jeune homme avait passé son apprentissage de trois ans chez le maître Gabriel Käber. Veszprém dont les fondements furent jetés à l'antiquité romaine, est un des plus anciens sièges épiscopaux du pays. Le château qui subit des graves vicissitudes sous la domination turque, n'est plus tout à fait détruit aux ordres des Habsbourg. Le corps des chirurgiens y a été établi au 18e siècle, en 1779, quand se développait le caractère industrieux-commercial de la ville.
 Le gars avait ses lettres d'artsans ne pouvait s'installer qu'après avoir fini son tour de France; puis est il devenu maître. Mais pour cela, il devait passer de nouveau un examen, c'était la coction d'essai, coction d'empêtre ou coction de maîtrise. Dans les autres corps on devait faire un chef-d'œuvre, ici par contre il devait donner preuve de ses connaissances de chirurgien représentées par la préparation des emplâtres.

Freibrief des Chirurgen **PAULUS CSIKÁSZ**
 Veszprém, 28. September 1780.
 52,5 x 37,5 cm. Sign. 65.72.1. des Medizingeschichtlichen Museums und der Bibliothek Semmelweis, Budapest.
 Das handschriftliche und handbemalte Zeugnis spiegelt — in seinem eigenmächtigen Provinzialismus — eine charakteristische Zeitsphäre wider. Der Junge verbrachte die drei Jahre seiner Lehrzeit beim Meister Gabriel Käber. Veszprém, das in der Römerzeit gegründet wurde, ist einer der ältesten Bischofsitze des Landes. Die Burg war in der Türkenszeit schweres Belagerungs angesetzt und wurde später auf Anordnung der Habsburger in die Luft gesprengt. Die Chirurgenschule war 1779 in der sich im 18. Jahrhundert entfaltenden Gewerbe- und Handelsstadt gegründet worden.
 Der mit dem Freibrief ausgestattete Geselle konnte sich erst nach Beendigung der Wanderschaft irgendwo niederlassen und als Meister tätig sein. Dazu musste er jedoch eine neue „Prüfung“ bestehen, und zwar des Probekochens, „Maisterkochen“ oder „Maisterküchen“. In anderen Züften musste man ein „Meisterstück“ vollbringen, hier musste er hingegen von der Kenntnis des Chirurgiefaches Zeugnis ablegen, was durch die Plasterbereitung symbolisiert wurde.

Выпускная грамота хирурга **ПАЛЬ ЧИКАС**
 Веспрем, 28 сентября 1780 г.
 52,5 x 37,5 см. Учетный номер 65.72.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.
 Рукописный и частично расписанный отрывок от руки — свой провинциализм — передает характерное для той эпохи настроение. Юный три года провел у мастера Габриэля Кэбера. Город Веспрем, основы которого были положены еще римлянами, является одним из самых старинных городов духовности страны. Крепость, подвергавшаяся еще во времена турчанства его тяжелым осадкам, позже по приказу Габсбургов была взорвана. В городе, с развивающимся в XVIII веке ремесленным и торговельным промыслом, в 1779 год был создан хирургический цех. Возвращенный выпускной грамотой юноша не мог поселиться своего мастерства пока не окончил год-два и бросил в свое мастерство. Однако для этого нужно было сдать пробное испытание, которое заключалось в приготовлении пробного сыщика, либо выпечке или же супа-мастера. В других цехах нужно было приготовить маляро изделие, здесь же нужно было доказать свое мастерство хирурга, добиться промаха, что выражалось в приготовлении пластыря.

CSIKÁSZ PÁL sebészeti szabadványlevele
 Veszprém, 1780. szeptember 28.
 52,5 x 37,5 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár, 65.72.1. ltsz.
 A kézzel íratott és ironn bélyegzővel a maga provinciálismájában is jellemző kortárgy-levelet írója. A hároméves mesteri képzés Gábor mesternél töltötte az ifjú Veszprém, amelynek az alapítás a rómaiak rakták le, az ország legregyebli püspöki városának egyike. A város jökében súlyos megpróbáltatásoknak kitért város a Habsburgok uralomától később felrobantatták. A XVIII. században kibontakozó iparoskereskedő városban 1779-ben alakult meg a sebészet. A szabadványlevelét rendelkező legény csak a vándorévek befejezése után települhetett le valahol és vállalkozhat mesterség. Ehhez azonban újra „prüfung“ kellett tennie, az próbakészítés, flasterkészítés vagy „mesterküche“ volt. Más iparokban „mesterképzés“ kellett elkészítenie, az vizsgára a sebész szakma ismeretéről kellett tanúbizonyítást adnia, amit a flasterkészítés jelképezett.

Surgeon Certificate of **PÁL CSIKÁSZ**
 Veszprém, 28 September 1780.
 52.5 x 37.5 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library. Inventory number: 65.72.1.
 The hand-painted and hand-written certificate — in spite of its provincialism — is conveying the characteristic atmosphere of his time. The young man served his apprenticeship of 3 years with master Gabriel Käber. Veszprém, founded by the Romans, is one of the oldest episcopal towns of Hungary. Its castle was tried by Turkish sieges and its remains were later blown up upon the order of the Habsburgs. The guild of surgeons was established in the growing industrial town in 1779.
 In possession of the surgeon certificate the guildman finishing his wandering years was allowed to settle down somewhere and to become a master, but first he had to enter for another "examination". This was the trial cooking, or plaster-cooking. In other guilds one had to produce a master-piece, whereas here he had to testify his full knowledge of the surgeon trade by preparing a plaster.

ad

GEDEON RICHTER

Seiner Röm. Kaif. Königl. Apostol. Majestät Hofrath, des Römischen Reichs Ritter, Lehnsherr zu Carpiano in der österreichischen Lombardie, wirklicher Chiriater, und der K. K. Armeen Protochirurgus, der Chirurgie Doctor, Director der k. k. Josephinischen medicinisch-chirurgischen Akademie und des Studienwesens allda, aller militärischen Hospitaler Inspector, der adelichen deutschen Leibgarde erster Chirurgus, der königlichen Akademie der Chirurgie zu Paris, des chirurgischen Collegiums zu Montpellier, dann der Akademien der Wissenschaften zu Bologna, Mantua und Florenz Mitglied, nicht minder der k. k. Akademie der freyen bildenden Künste zu Wien Ehrenmitglied bezeuget hiemit, das *Prodrha Ignaz*, gebürtig von *Ofen* aus *Hungarn*, *Kathol.* Religion, *25.* Jahr alt, *zu Ofen ein Jahr*, durch *vierthalt Monate* in der hiesigen Kaif. Königl. Josephinischen medicinisch-chirurgischen Akademie die medicinischen und chirurgischen Kollegien gehört hat, und sowohl im Studieren einen besondern Fleiß, als auch bey Behandlung innerlicher und äußerlicher Krankheiten den erforderlichen Diensteyfer gezeigt hat, das er hierüber gehörig examinirt und somit für tauglich befunden worden, bey Seiner Kaif. Königl. Majestät Armee unter Aufsicht seiner Vorgesetzten als Unterchirurgus zu dienen und angestellt zu seyn. Sign. zu Wien den *3. April* im Jahr 1780

A. Brambilla

SUNDAY ВОСКРЕСЕНЬЕ SONNTAG DIMANCHE	MONDAY ПОНЕДЕЛЬНИК MONTAG LUNDI	TUESDAY ВТОРНИК DIENSTAG MARDI	WEDNESDAY СРЕДА MITTWOCH MERCREDI	THURSDAY ЧЕТВЕРГ DONNERSTAG JEUDI	FRIDAY ПЯТНИЦА FREITAG VENDREDI	SATURDAY СЯБОТА SAMSTAG SAMEDI
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Attestat professionnel de sous-chirurgien militaire **IGNAZ BODKA**
Wien, le 3 Avril 1790.
39,5 x 26 cm. Copy 45.93.1. du Musée et de la Bibliothèque d'histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

Le manque de chirurgiens expérimentés constituait un grave problème pour l'armée. Et cependant, ils jouaient un rôle très important à la guerre, en ils pouvaient se rendre à la pratique. Ce n'est pas par hasard que *Fant* (1510—1590), créateur de la chirurgie « moderne », lui avait, commencé sa carrière. Nous connaissons le cas du comte Henri Thurn — général de l'empereur Rodolphe — qui voulait se faire signer dans une campagne contre les Turcs (1596), mais par manque d'un chirurgien militaire expérimenté, le chirurgien local transalpin après cinq essais a lui presque tranché l'artère. (C'est à grande peine que le chirurgien a échappé au coup de sabre de comte...).
Précisément pour la reconstitution des cadres pour l'armée, a créé l'empereur Joseph II (1780—1790) en 1785 à Vienne l'Académie Impériale-Royale Médecin-chirurgien. C'est lui que *Bodka*, d'origine de Buda, a obtenu l'attestation souignée par *Brambilla* (1728—1800), le célèbre chirurgien d'origine italienne. Il n'était seulement mis à la tête de cette institution, mais le service sanitaire autrichien avait reconnu en lui un excellent organisateur.

Fachzeugnis des Feldchirurgen **IGNAZ BODKA**
Wien, 3 April 1790.
39,5 x 26 cm. Sign. 45.93.1. des Medizinisch-historischen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

In den Armeen bedauerte das Fehlen von geübten Chirurgen ein sehr ernstes Problem. Obgleich ihnen doch in Kriegzeiten eine sehr wichtige Aufgabe, und konnten sie doch auch eine beachtliche Praxis erwerben. Es ist nicht von ungefähr, dass der *Französische Fant*, ein Bahnbrecher der „modernen“ Chirurgie (1510—1590), seine Laufbahn auch als Chirurg begann. Der Fall von Graf *Heinrich Thurn*, eines Heerführers von Kaiser *Rudolf*, aus dem Türkenkrieg (1596) ist bekannt: Als er sich einen Aderschnitt machen wollte, aber kein Feldchirurg gefunden war, hatte ihm ein ortsanwärtiger Chirurg aus Transalpin nach fünf Versuchen beinahe die Arterie durchgeschnitten (allerdings entkam der Chirurg nur knapp dem Schwertschicksal des Grafen).
Zwecks besserer Versorgung der Armeen schuf Kaiser *Josef II.* (1780—90) im Jahre 1785 in Wien die k. k. Medicinisch-Chirurgische Joseph-Akademie. Hier erwarb sich der aus Buda gehörige *Bodka* das Zeugnis, das *Brambilla* (1728—1800), ein berühmter Chirurg italienischer Herkunft angefertigt hatte. Dieser stand nicht nur an der Spitze des Instituts, sondern der kaiserlich-königlichen Sanitätsdienst hatte in seiner Person auch einen hervorragenden Organisator.

BODKA IGNÁC katonai alborváltó bizonyítéknya
Bécs, 1790. április 3.
39,5 x 26 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár.
45.93.1. hsz.

Igen nagy problémát jelentett a hadseregében a megfelelő sebészek hiánya. Míg mindig a háborúkban igen fontos szerepük volt és igen nagy gyakorlati is lehetett azok. Nem véletlen, hogy a „modern“ sebészet megalapítója, a *francia Fant* (1510—1590) is így kezdte pályáját. Ismerjük gróf *Thurn Heinek* (*Rudolf* háborútervező) esetét a törökös elleni háborúban (1596), amit akart végeztetni, de nem talált megfelelő katonai chirurgnak, a helybeli ortótopia sebészetét végzőt, aki ötödször kísérlet után majdnem átvágta az artériát és gróf kardcsapása elől alig tudott elmenekülni a chirurgnak. A hadsereg megalapítását érdekében hozta létre II. *Josef* császár (1780—90) Bécsben a Császári-Királyi *Josef Orvosi-Sebész Akadémiát* 1785-ben. Itt szerezte a buda születésű *Bodka* bizonyítéknyát, amelyet *J. A. Brambilla* (1728—1800), a híres olasz származású sebész írt alá. Nemcsak az intézet élén állt, a legkiválóbb szervezőkészsége mellett az osztrák egészségügyi polgármester.

Attestat professionnel de sous-chirurgien militaire **IGNAZ BODKA**
Wien, 3 avril 1790.
39,5 x 26 cm. Учетный номер 45.93.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Отсутствие опытных ассистентов хирурга в армии являлось неизбежным количеством хирургов, роль которых во время войны, весьма важна. Большое значение имеет служба в армии и для опытных хирургов, с точки зрения образования специалистов. Не случайно, что основоположником современной хирургии — французский врач *Пант* (1510—1590) — именно в армии начал свою карьеру врача. Известен такой курьезный случай, произошедший с графом *Генри Турн* — генералом армии *Рудольф* — когда во время войны с турками (1596) ему необходимо было перевязать сосуда, но за помощью соответствующего опытного врача обратиться к местному (из Дривач) хирургу, который после пятикратной попытки чуть не перебил геморрой артерию (хирургу пришлось спастись бегством от злобы разгневанного графа).
В интересах обеспечения армии армией император *Иосиф II.* (1780—90) основал в 1785 году в Вене *Медицинско-Хирургическую Академию* Его Императорско-Королевского Величества *Иосифа II.* Здесь устроился Бодка получил свой аттестат, который был подписан известным итальянским хирургом *И. А. Брамбилла* (1728—1800). *Брамбилла* не только стоял во главе института, но и был главным организатором в области здравоохранения.

Military Vice-surgeon Certificate of **IGNAZ BODKA**
Vienna, 3 April 1790.
39,5 x 26 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 45.93.1.

The armies were seriously lacking in well-trained surgeons, although they played a very important part in the wars and they could gain there wide experience in surgery. It is not accidental at all, that the "father" of modern surgery, the French *Fant* (1510—1590), started his career in this way. We know the case of Count *Henrik Thurn*, commander of *Rudolf*, which took place during the Turkish war in 1596. He wanted to have a bloodletting, but there was no qualified military surgeon to perform it and the local Transalpin surgeon arriving there, after five attempts nearly dissected his artery. The surgeon could hardly escape the swordblows of the count.
With a view to the satisfactory health provision of the army, *Josef II.* (1780—1790) established the Imperial and Royal Academy for Medical and Surgical Training in 1785 in Vienna. The Buda-born *Bodka* got from here his qualification which was signed by *J. A. Brambilla* (1728—1800), the famous Italian-born surgeon. *Brambilla* wasn't only the head of the Academy, but was excellent organizer of the Austrian public health-service.

ad

Letres d'artisanat du chirurgien JOSEPHUS RUTSEK

Nagyszombat, le 4 janvier 1816.
39,5 x 48,5 cm. Cote 47.78.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

Le bas niveau scientifique des chirurgiens s'était beaucoup amélioré sous l'impératrice Marie Thérèse (1740-1780) en conséquence des mesures hygiéniques prises à l'âge de l'absolutisme et cela appartenait surtout à la seconde moitié de son règne. Alors l'examen ne devait pas être subi uniquement en présence des maîtres du corps, mais aussi en celle des maîtres examinés et approuvés de la ville, des membres du conseil municipal et du physicien (des médecins) de la ville. Les maîtres du corps des chirurgiens de Nagyszombat ont été examinés selon ces lettres d'artisanat à l'Université de Buda (en 1784 établie à Pest) et c'est ainsi que Joseph Rutsek a pu obtenir, après un apprentissage de 3 ans fait chez le maître de chirurgie Joseph Dobos, une qualification convenable. Les maîtres du corps prennent naturellement garde à une concurrence limitée, car la constitution des corps de maîtres avait été déterminée en quelques lieux le nombre possible des maîtres. Le corps de Debrecen p. ex. se réclame d'un décret du conseil municipal de 1725 (le nombre des maîtres limité à 9) refusé une pétition Joseph Vitz, père du célèbre poète hongrois, Mihály Vitéz Csokonai en 1772 avec la remarque, qu'il attende la mort d'un des maîtres.

Freibrief des Chirurgen JOSEPHUS RUTSEK

Nagyszombat, 4. Januar 1816.
39,5 x 48,5 cm. Sign. 47.78.1. des Medizingeschichtlichen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“ Budapest.

Im Zeitalter des Absolutismus, während der Regierungszeit von Maria Theresia (1740-80), vor allem in der zweiten Hälfte hatte sich das niedrige wissenschaftliche Niveau der Chirurgen infolge von sanitären Massnahmen wesentlich verbessert. Die Prüfung wurde jetzt nicht nur im Gegenwart der Zunftmeister durchgeführt, sondern es waren nicht den approbierten und geprüften Meistern der Stadt auch die Mitglieder des Rates und der Stadtphysikus (bzw. mehrere Ärzte der Stadt) zugegen. Laut dem Freibrief besanden die Meister der Nagyszombter Chirurgenzunft ihre Prüfungen an der Universität in Buda (im Jahre 1784 wurde diese nach Pest verlegt), so dass sich Josef Rutsek nach einer dreijährigen Lehrzeit, bei dem Chirurgenmeister Josef Dobos eine angemessene Qualifikation erwerben konnte. Die Meister schätzen natürlich auch darauf, dass keine allgütige Konkurrenz entsteht, denn manchemorts wurde die mögliche Zahl der Meister durch die Zunftordnung bestimmt. Die Zunft in Debrecen z. B. hat 1772 ein Gesetz von Josef Vitz, dem Vater des Dichters Mihály Csokonai Vitéz, mit dem Hinweis auf einen Katabeschluss aus dem Jahre 1725 zurückgewiesen (die limitierte Zahl der Chirurgen betrug 9 Personen) und ihm empfohlen, er solle den Tod eines der Chirurgen abwarten.

RUTSEK JÓZSEF sebészeti szabadványlevele

Nagyszombat, 1816. január 4.
39,5 x 48,5 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár.
47.78.1. list.

A sebészek alacsony színvonalú tudása — az abszolutizmus korában hozott egészségügyi intézkedések következtében — sokat javult Mária Terézia (1740-80) királynő, különösen utókorának második felében. A vizsgák most már nemcsak a művesztérek jelenlétében történt, hanem a város vizsgálói és képviselői mesterei mellett a tanács tagjai és a városi orvos (vagy orvosok) is megjelentek. A nagyszombati sebészmesterei a Buda Egyetem (1784-ben helyezték át Pestre) előtt vizsgálati a szabadványlevelét szerezte, így a Dobos József sebészmeztéri tanítványa háromezer lelkészfeladati képzésben részesült Rutsek József. Természetesen vigyázott arra is a mesterek, hogy ne legyen nagykonkurrencia. A városbályság ut. több helyszínen meghatározta a mesterek lehetséges számát. A debreceni öb. példával 1725. évi rendelet határozata hivatkozva (9 fő lehet) utasította vios Csokonai Vitéz Mihály kérését visszautasítva, Rutseknek a kérését, 1772-ben azért, hogy várja ki valakinek a halálát.

Высшая грамота хирурга ИОСЕФ РУТСКЕ

Нагyszомбат, 4 января 1816 г.
39,5 x 48,5 см. Учетный номер 47.78.1. Медицинского исторического музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Низкий уровень знаний хирургов, явившийся результатом принятия в эпоху абсолютизма мер по улучшению гигиены, особенно улучшился в период правления Марии Терезии (1740-80), и особенно во второй половине её правления. В эти времена экзамены сдавались не только в присутствии швейцарских мастеров, но в состав экзаменационной комиссии входили также городские мастера, члены городского совета и городской врач (врачи). Мастера медицинбюро хирургического цеха, согласно полученным ими выданным грамотам, сдавали экзамены в Будапештском Институте (в 1784 году институт был переведен в Пешт). Таким образом и Иосиф Рутке получил необходимые образования после 3-летнего обучения у мастера-хирурга Иосифа Добоса. Естественно, что мастера следили за тем, чтобы не было большой конкуренции, так как повсюду целью организации корпоративной системы мастеров. Например, дебрецкой цех, согласно постановлению Совета (рекомендованное количество 9 человек), выданным в 1725 году, в 1772 году отказал отцу поэта Миклоша Цокони Витеза, Иосифу предложить ему подждать чей-либо смерти.

Surgeon Certificate of JÓZSEF RUTSEK

Nagyszombat, 4 January 1816.
39,5 x 48,5 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 47.78.1.

The training of the surgeons was on a low level, but during the era of absolutism it underwent a significant progress due to the measures of Queen Marie Theresia (1740-1780), especially in the second half of her reign. Now the examinations were attended only by the guild-masters, but by qualified and practicing surgeons too, as well as by the members of the town council and the local physicians. The surgeon guild-masters of Nagyszombat had their examinations at the Buda University (transferred in 1784 to Pest) according to this certificate of Rutsek, who got his qualification after an apprenticeship of 3 years service spent under Josef Dobos, master of surgery. The masters naturally took care that great competition should not occur, because the laws of the guilds often fixed the possible number of masters. The guild of Debrecen referring to an order of council from 1725 rejected the request for admission of Josef, father of the poet Mihály Csokonai Vitéz in 1772 with the advice that he should wait till somebody dies. (It was the allowed number of surgeons at that time)

ad

Attestation officielle d'aide-pharmacie JOANNES HAMPPVOGEL

Zimony (in Symia), 1816.
54 x 35,5 cm. Cois 45.126.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

The social position of pharmacists was very diverse in the different historical epochs. Even in general the bourgeois and the pharmacists enjoyed a great authority personally, but they were not without their collisions with the medicine. The number of pharmacists was grand in Hungary six centuries ago. It was because they were installed there with a great number of pharmacists from abroad — especially from Germany. Their authority was supported by the circumstances of the time — the fact that the apothecaries were the specialists of the system adopted by the medicine. Gábor Bethlen, prince of Transylvania, had also two apothecaries to János Kemény (son, puis grand-père) pour lui donner un système contre sa volonté.

The foundation of the faculty of medicine at Nagyszombat, respectively the commencement of the instruction universitaire de la pharmacologie (1770) a été dans aussi dans la formation des pharmaciens. Les études scolaires (1. puis 6, enfin 8 classes de l'école secondaire) absolues, le candidat a obtenu généralement après 3 ans une attestation sur son activité de préparateur, après laquelle il pouvait passer ses examens à l'université et son temps de compagnon. L'attestation pour Hamppvogel fut délivrée par Thomas Trechok, maître-pharmacien examiné à l'université de Pest.

Zeugnis des Apothekers JOANNES HAMPPVOGEL als „Pharmazieergänzungs"

Zimony (Symia), 1816.
54 x 35,5 cm. Sign. 45.126.1. des Medicinisch-historischen Museums und der Bibliothek „Semmelweis", Budapest.

Die gesellschaftliche Situation der Apotheker erfuhr in den verschiedenen historischen Epochen mannigfaltige Veränderungen. Im allgemeinen waren sie gut geachtete Bürger, wodurch sie ein grosses Ansehen genossen; es gab jedoch zahlreiche Konflikte mit Ärzten. In früheren Jahrhunderten war der Mangel an Apothekern in Ungarn ziemlich gross. Dadurch ist es zu verstehen, dass sich bei uns sehr viele ausländische — hauptsächlich deutsche — Apotheker niedergelassen haben. Früher erlosch das Ansehen der Apotheker dadurch sehr grossen Schaden, dass sie — neben den Hebammen — Spezialisten des von den Ärzten vertriebenen Systems waren. Gábor Bethlen, der berühmte Fürst von Siebenbürgen, hat ebenfalls seine zwei Apotheker zu János Kemény (Graf, später selber Fürst) gewählt, um ihnen auch gegen dessen Willen Kisten zu lassen.

Auch in der Apothekerbildung brachte die Gründung der Medicinischen Fakultät der Universität Nagyszombat, bzw. der Beginn des Universitätsunterrichts für die Pharmazeuten (1770) einen Wendepunkt. Nach Abschließung der Schulen (1. dann 6, später 8 Mittelschulklassen) bekam der Lehrling allgemein nach 3 Jahren das Zeugnis, das eine Praktikantenprüfung voraussetzte; danach konnte er die entsprechenden Universitätsklausuren ablegen, bzw. die Gelehrten abschließen. Auch das Zeugnis für Hamppvogel wurde von einem der Pest-Universitäts-Abolventen Apothekermeister, Thomas Trechok, ausgestellt.

HAMPPVOGEL JÁNOS gyógyszersegédnek bizonyítványa

Zimony (Székesfehérvár), 1816.
54 x 35,5 cm. Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár, 45.126.1. sz.

A gyógyszerészek társadalmi helyzete sokat változott a különböző történelmi időszakokban. Általában jómódú polgárok létek, nagy tekintélynek örvendtek a gyógyszerészek, azonban az orvosokkal az orvosokkal igen gyakran voltak konfliktusok. A múlt századokban az apothekerek hiánya miatt Magyarországon sokan külföldi — főleg német — apothekerek telepedtek le. Korábban sokkal nagyobb tekintélynek örvendtek az apothekereknek, mint ma. Gábor Bethlen — a többiek mellett — a gyógyszerészeket is János Kemény Jánoshoz adta elváltatni két példányban, hogy az akarat ellenére is kiderítsék meg.

A gyógyszerészbizonyítvány a nagyszombati egyetem orvosi karjának megalapítása, illetve az egyetemi gyógyszersegédnek megnevezése (1770) hozott fordulatot. Az iskolai tanulmányok (1. majd 6 középiskolai osztály, később 8 osztály) után általában 3 év múlva kapta meg a gyakorlati munkában ismét bizonyítványt, amelynek birtokában a megfelelő egyetemi vizsgákat lehetett letenni, illetve a végül leírható. Hamppvogel bizonyítványát is a Pest Egyetem vizsgáztató gyógyszersegédmestere, Trechok Tamás állította ki.

Attestat aptekarsko-farmaceut JOANNA HAMPPVOGEL

Zimony, 1816.
54 x 35,5 cm. Учетный номер 45.126.1. Национального исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

The social position of pharmacists was very diverse in the various historical periods. Generally they lived in financially comfortable circumstances and possessed good reputation but they had frequent controversies with the physicians. In Hungary there was a lack in pharmacists in the earlier centuries, so it is well understandable that many foreign pharmacists — mainly Germans — settled down here. Their prestige fell often into discredit because beside the midwives they were the specialists of administering the system, which was contempered by the physicians. Gábor Bethlen, Prince of Transylvania, sent his two apothecaries to János Kemény to be systemed, will against the will of the patient.

There came an important change in the training of pharmacists by the foundation of the Medical Faculty at Nagyszombat University and by the beginning of special pharmaceutical training in 1770. After finishing the elementary and grammar schools (first 6, then 8 elementary years) and practicing 3 years, the candidate got the certificate verifying his service as an apprentice, and only then could he take the university examinations and pass the obligatory time as an assistant. The certificate of Hamppvogel was issued by Tamás Trechok, apothecary-master, qualified at the University of Pest.

Pharmaceutio-assistant Certificate of JÁNOS HAMPPVOGEL

Zimony (in Symia), 1816.
54 x 35,5 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library, inventory number: 45.126.1.

The social position of the pharmacist was very diverse during the various historical periods. Generally they lived in financially comfortable circumstances and possessed good reputation but they had frequent controversies with the physicians. In Hungary there was a lack in pharmacists in the earlier centuries, so it is well understandable that many foreign pharmacists — mainly Germans — settled down here. Their prestige fell often into discredit because beside the midwives they were the specialists of administering the system, which was contempered by the physicians. Gábor Bethlen, Prince of Transylvania, sent his two apothecaries to János Kemény to be systemed, will against the will of the patient.

There came an important change in the training of pharmacists by the foundation of the Medical Faculty at Nagyszombat University and by the beginning of special pharmaceutical training in 1770. After finishing the elementary and grammar schools (first 6, then 8 elementary years) and practicing 3 years, the candidate got the certificate verifying his service as an apprentice, and only then could he take the university examinations and pass the obligatory time as an assistant. The certificate of Hamppvogel was issued by Tamás Trechok, apothecary-master, qualified at the University of Pest.

Attention pour le chirurgien **CARL FRIEDRICH ZINK**

Brassó, le 9 janvier 1822.
53 x 37 cm, Cote 65.79.1, du Musée et de la Bibliothèque d'histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

Dans la Hongrie historique aussi la question des langues joua un rôle dans la vie des chirurgiens. Leur formation culturelle était insuffisante, ils n'avaient connu guère la langue latine et s'étaient attachés à se fixer dans un lieu dont la langue usuelle était identique avec leur langue maternelle. Ainsi, dans les provinces hongroises, nous trouvons des chirurgiens hongrois, tandis que nous savons beaucoup de chirurgiens immigrés de l'Empire Allemand dans les communes de langue allemande au Nord de la Hongrie et en Transylvanie, où ils tentaient leur chance. Plus ce sont précisément ces insuffisances de langage qui faisaient remarquer l'importance de la formation d'une terminologie médicale hongroise à nos médecins savants tenant des professions aux chirurgiens.

Cette importance va s'accroître à l'époque de la réforme politique et de la néologie — c'est à dire dans la première moitié du 19e siècle — en connexion avec la formation des chirurgiens à l'Université (bien que le degré de cette formation fût encore plus bas). Il faut mentionner spécialement le rôle du Professeur **Fal** Büglt en cette matière.

Testimonium des Chirurgen **CARL FRIEDRICH ZINK**

Brassó (Kronstadt), 9. Januar 1822.
53 x 37 cm, Sign. 65.79.1, des Medizinhistorischen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

Im historischen Ungarn spielte auch die Frage der Muttersprache im Leben der Chirurgen eine Rolle. Da ihre Bildung mangelhaft war, so dass sie der lateinischen Sprache kaum oder überhaupt nicht mächtig waren, waren sie bestrebt, solche Ortschaften aufzusuchen, deren Umgangssprache mit ihrer Muttersprache übereinstimmte. So wurden in ungarisch-sprachigen Gegenden Chirurgen der ungarischen Muttersprache aussand, während wir über sehr viele vom Gebiet des Deutschen Reiches in die deutschsprachigen Ortschaften Oberungarns und Siebenbürgens eingewanderten und hier ihr Glück versuchenden Chirurgen Kenntnis haben. Aber es waren eben die sprachlichen Mängel, die die Aufmerksamkeit unserer Medicinwissenschaftler, die Vorränge für Chirurgen haben, auf die Bedeutung der Heranbildung einer ungarischen Fachsprache lenkten.

In der Epoche der politischen und der Sprachreform — also in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts — hat sich denn im Zusammenhang mit der 1822 schon im Rahmen der Universität (wenngleich auf einer niedrigeren Stufe) stattfindenden Chirurgenausbildung die Bedeutung der ungarischen medizinischen Fachsprache erhöhte. In diesem Zusammenhang muss besonders die Rolle von Professor **Fal** Büglt hervorgehoben werden.

ZINK KÁROLY FRIGYES sebészeti orvostudólevele

Brassó (Kronstadt), 1822. január 9.
53 x 37 cm, Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár,
65.79.1. lsz.

A történelmi Magyarországban a nyelvi kérdés is szerepet játszott a sebészek életében. Mivel hátrányos volt a műveltségük, az orvostudományban használt latin nyelvvel alig, vagy egyáltalán nem ismerők, igyekeztek a magukkal szomszédos nyelvű helységeket keresni. A magyar nyelvűek így magyar anyanyelvű sebészek, a német anyanyelvű felvidéki és Erdélyi helységeiben pedig igen sok, a Német Birodalomból valóidezők és vándorok és szerencsés próbái sebészi ismereteiknek meg. De éppen a nyelvi hiányosságok akaszták, hogy a magyar szaknyelv kialakításának fontosságára először a sebészek részére előadásokat tartó orvosoknálánál figyelt fel. A nyelvújítás előadásában és a reformokban, tehát a XIX. század első felében eddig még a most már elavulttá vált (ár) szaknyelvű felvett sebészeti fogalmak kapcsolatban a magyar orvosi szaknyelv jelentősége. Különösen Büglt **Fal** professzor szerepe kell kiemelni.

Выписка протока хирурга **КАРОЙ ФРИДЕШ ЗИНК**

Брассо (Кронштадт), 9 января 1822 г.
53 x 37 см, Учетный номер 65.79.1 Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

В старой Венгрии в жизни хирургов большую роль играло также и знание языка. Так как общая образование было недостаточным, использовавший в медицинской науке латинский язык знали очень немногие. Хирурги стремились поселиться в тех местах, где язык был близок к их языку. Так, в венгерских провинциях находили хирурги, у которых родной язык венгерский, а в немецких и прусских областях, там известно много переселившихся из Германской Империи и основали здесь свои семьи хирурги. Именно недостаток знаний языка, побуждал венгерских медиков-учеников, которые делали попытки для хирургов, но возможность создания венгерского специального медицинского языка. В период проведения образования язык и в эпоху реформ — т.е. в первой половине XIX века — возросло значение венгерского медицинского специального языка. Именно в этот период в венгерской хирургии, проводимого тогда уже на университетском (хотя и на довольно низком) уровне. Особенно следует отметить в этом отношении профессора **Fal** Büglt.

Surgeon Certificate of **KÁROLY FRIGYES ZINK**

Brassó (Kronstadt), 9 January 1822.
53 x 37 cm, Semmelweis Medical Historical Museum and Library,
Inventory number: 65.79.1.

In old, "historical" Hungary the problem of languages played a certain part in the life of the surgeons. On account of lack of education they didn't know or hardly know Latin, widely used in medicine, therefore they made efforts to find such a community, where their mother-tongue was spoken. In this way surgeons whose mother-tongue was Hungarian settled down in areas inhabited by Hungarians, while we know of many surgeons, who arrived from the territory of the German Empire and tried their fortune in the German-speaking communities of Upper Hungary and Transylvania. This linguistic inadequacy was noticed by the medical scientists who held lectures for the surgeons and they were the first to call attention to the importance of developing the Hungarian medical terminology. In the first half of the 19th century, in the Age of Reforms (including language reform) the importance of the Hungarian medical terminology grew in connection with surgeons' training (although at a low level) at the University. Stress should be laid on the activity of Professor **Fal** Büglt in the first place.

ad

Lettres d'un ami au chirurgien ALEXANDER ROTHFELD

Nyitra, le 14 janvier 1841.
61 x 46 cm. Cote: 65.74.1. du Musée et de la Bibliothèque d'Histoire de la Médecine Semmelweis à Budapest.

Rothfeld, un chirurgien de religion israélite a fait aussi légaliser ses lettres d'artisan par le juge d'arrondissement, József Lelkes. Un contemporain écrit sur la ville Nyitra: « Le nombre de ses habitants fait 3500 qui sont — hors de quelques hébreux et évangéliques — tous catholiques. » Les édifices les plus connus de la ville étaient le lycée, l'internat et l'église des frères pieux.

À part les grandes rigoles, aussi les boiveries des chirurgiens, étaient célèbres. En Hongrie du nord d'aujourd'hui était encore au siècle passé à la mode le verre Floribus à une bouteille d'un litre long de cinq pieds, semblable à une pipe de cave, du volume de trois canettes. Celle-ci avait été utilisé lors des dîners de chef d'œuvre de même qu' à l'occasion des autres festolements. Le corps a été désigné en outre encore en un maître gourmet pour le caractère agréable des plats et des boissons. S'ils n'étaient pas convenables, le candidat devait en offrir l'auteur.

Freibrief des Chirurgen ALEXANDER ROTHFELD

Nyitra, 14 Januar 1841.
61 x 46 cm. Sign. 65.74.1. des Medizinisch-historischen Museums und der Bibliothek „Semmelweis“, Budapest.

Rothfeld, ein Chirurg jüdischer Religion, liess seinen Freibrief auch vom Stadtrichter József Lelkes bestätigen. Über die Stadt Nyitra schreibt ein Zeitgenosse: „Die Zahl ihrer Bewohner beträgt 3500, die — ausgenommen einige Hebräer und Lutheraner — sämtlich katholisch sind“. In der Stadt sind das Gymnasium, das Kolleg und die Kirche der Piaristen die bekanntesten Gebäude.

Neben den grossen Eßgäulen waren auch die Weingläser der Chirurgen berühmt geworden. In Oberungarn war noch im vorigen Jahrhundert der sog. „Floribus-Becher“ in Mode, ein Zingenschür von fünf Fuss Länge, einem Weisbecher von drei Halben Inhalt ähnlich. Er wurde anlässlich der Historischen-Mittagsmahlzeiten ebenso benutzt wie bei sonstigen Zechereien. Übrigens hatte die Zunft noch einen „Probiermeister“ zur vorstehenden Kontrolle der Speisen und der Getränke. Wenn diese nicht ausreichten, musste der Kandidat andere holen lassen.

ROTHFELD SÁNDOR seboraai szabadságlevele

Nyitra, 1841. január 14.
61 x 46 cm. Semmelweis Orvostörténelmi Múzeum és Könyvtár.
65.74.1. sz.

Rothfeld, aki izraelita vallású sebész volt, a szabadságlevelet még hivatalosan Lelkes József szolgabíróval is. Nyitra városáról az írja a kortárs: „Lakosságuk száma 3500 lélek, kik kevés héber és evangélikusok kivételével mind katolikusok.“ A városban a piaristák gimnáziuma, kollégiuma és temploma voltak a legismertebbek épületek. A nagy lakosság mellett híresek voltak a sebészek ivószerei is. A Fehérlékek divatosabb még a múlt században is a „Floribus-pohár“, amely öt láb hosszú, lepedékbe hasonlító, három liter tartalmú üdörmög volt. Ezt használták a remekbédéknél éppen úgy, mint egyéb mulatószerek alkalmánál. Egyébként még „kísérőmeester“ is kijelölt a vő és étel és ital előzetes ellenőrzésére. Ha nem felelt meg, másikat kellett a jelöltnek rendelnie.

Выписка грамоты хирурга ШАНДОР РОТФЕЛД

Нитра, 14 января 1841 г.
61 x 46 см. Учетный номер 65.74.1. Медицинского исторического Музея и Библиотеки им. Семmelweis.

Выписка грамоты хирурга еврейской религии Ротфельд, была заверена также и решением городского головы Иосиф Лелеса. О городе Нитра его современник пишет следующим образом: «Численность города составляет 3500 душ, из них, за исключением небольшого количества евреев и лютеров, в основном все католики». В городе самыми известными зданиями были гимназия, коллегиум (интернат) и церковь пиаристов. Хирурги славятся не только своей любовью хорошо поесть, но и хорошо выпить. В Верхней Славонии Венгрии в прошлом столетии модным был также и особый «Флорибус», который представлял собой оловянный похлебок на медер соуса длиной в пять футов, величию в три пуда (разрешенный венгерским обычаем мер: 1 пуд — ок. 16 л.). Это употреблялось как на торжественных обедах, так и при других развлеченьях. Между прочим, также выделялся особый мастер для предварительной проверки приготовленной еды и напитков шеф. Если он не походил, то нужно было выбрать другого.

Surgeon Certificate of SÁNDOR ROTHFELD

Nyitra, 14 January 1841.
61 x 46 cm. Semmelweis Medical Historical Museum and Library.
Inventory number: 65.74.1.

Rothfeld was a surgeon of Jewish faith and he had his certificate attested officially by József Lelkes. A contemporary writes about the town of Nyitra: "It has 3500 inhabitants, who are all catholic, barring a few Hebrews and Lutherans." The best known buildings of the town were the Gymnasium, the College and the Church of the Piarist Order. At this time the feasting and the deep drinkings of the surgeons were well known. It was in fashion in Upper Hungary still in the last century, to use the so-called "Floribus glass", a tin vessel similar to a wine-casser, 5 feet long and of a content near 3 litres. There was elected on this occasion a "tasting" master, too, for the previous control of the food and the drink. If anything was wrong, the candidate had to order another exquisite dinner.

